

Léon Delibes

COPPÉLIA

stereo 1 10 1388

Scény z baletu vybral Zdeněk Zahradník

1. Úvod a valčík (č. 1)
2. Mazurka (č. 3)
3. Čardáš (č. 7)
4. Hudba automatů (č. 11)
5. Scéna a valčík automatů (č. 14)
6. Finále (č. 18)
7. Pochod zvonů (č. 19)
8. Svátek zvonů (č. 20): Valčík hodin - Ranní červánky - Modlitba - Práce (Předlena) - Manželství (Vesnická svatba) - Nesvár a vojna - Galop-finále

STÁTNÍ FILHARMONIE BRNO
Řídí IVO SAVINI

Hudební režie Zdeněk Zahradník
Zvuková režie ing. Stanislav Sýkora
Technická spolupráce Václav Roubal
Nahráno 2.-4. května 1972 ve studiu Stadion-Brno

Francouzský romantický balet vešel do historie slavnými tanečnicemi a choreografy, avšak jména jeho skladatelů upadla v zapomnění. Vůdčí osobnosti francouzské hudby Berlioz a Meyerbeer psali baletní hudbu jen jako vložky do svých oper; kompozice samostatných baletů byly svěřovány rutinérům, u nichž se cenila především schopnost přizpůsobit se choreografickým požadavkům. Jen dva balety této epochy přežily svou dobu - Adamova Giselle a Delibesova Coppélia.

Francouzský skladatel Clément Philibert Léon Delibes (1836-1891) se věnoval různým druhům hudebního divadla. Přes úspěchy svých operet, komické opery *Le roi l'a dit* (Král to řekl, 1879) a vážné opery *Lakmé* (1883) vděčí za svou trvalou popularitu baletům *La source* (Naila, komp. s L. Minkusem 1866), *Sylvia* (1876) a především *Coppélia ou la fille aux yeux d'émail* (Coppélia aneb dívka s emailovým očima, 1870). Coppélia je nejlepším dílem epochy francouzského romantického baletu, kterou také uzavírá. Je typická pro její druhou fázi, ve které v baletu stále více převažuje prvek zábavnosti, podívaná a virtuozity. Špičková technika, sloužící ve 30. a 40. letech 19. století k taneční evokaci nadpřirozených zjevení, se zdokonaluje a stupňuje k akrobatickému mechanismu, jemuž látkově vychází vstříc zejména ztělesňování ožvládnuté loutky.

Libreto ke Coppélii napsali Charles Nuitter a choreograf Arthur Saint-Léon z podnětu novely E. T. A. Hoffmanna *Der Sandmann* (Písař) se všemi ohledy na dobové požadavky baletního ztvárnění. Balet je postaven především na tanečnici (hlavní mužskou roli Franze představovala o premiéře tanečnice), která se může projevit v tradiční (ne ovšem tragické) dvojroli: jako venkovská dívka Svanilda a v přestrojení za automat Coppélii. Autoři situovali balet do Haliče, aby se v hromadných scénách umožnilo využití lidových tanců, které roman-

tický balet uplatňoval nejen z touhy po exotičnosti, nýbrž i kvůli potřebnému kontrastu.

V baletu Coppélia se nejuplněji rozvinula skladatelova osobnost. Zhudebnění je vzácně vyrovnané ve všech složkách, takže dílo snese odloučení od jeviště nejen jako suita čísel, nýbrž i jako celek. Delibesovo umění hudební charakterizace situace a postavy dokládají nejen hudebně ilustrativní „pas d'action“, jakási obdoba operního recitativu, ve kterých skladatel pracuje s „příznačnými motivy“, ale i taneční čísla: v tomto výběru dva valčíky Svanildy - dívky (1.) a „Coppélie“ (5.). K nejpoblárnějším číslům partitury rovněž patří organicky začleněné „pas de caractère“ se stylizovanými lidovými tanci. Delibes užívá prvků lidové hudby polské - mazurka (2.), maďarské - čardáš (3.), ale i španělské, skotské ad. Podstatnou výrazovou složkou Coppélie je tajemný a bizarní svět podivínského fyzika Coppélia a jeho automatů (4. a 5.). Ve třetím jednání, kdy už děj baletu v podstatě skončil, je podle tradice vloženo velké divertissement - svátek zvonů (7. a 8.) - které se dnes při provádění baletu na scéně vypouští. Nicméně právě ono ukazuje, jak dokázal Delibes hudebně oživit tanečně málo vděčnou situaci.

Delibesova hudba ke Coppélii se svou výraznou melodikou, zálibou v neobvyklých modulacích a pikantních rytmech, jemnou a promyšlenou instrumentací stala významným milníkem ve vývoji baletu. Po tomto díle se skladatelé přestávali dívat na baletní kompozici jako na druhořadou záležitost a tím se umožnila i regenerace baletu hudbou. V dramaturgické vyváženosti komponovaných scén, samostatných tanců a zdařile stylizovaných lidových tanců Delibes zapůsobil zejména na Čajkovského. Spolu s ním je nejvýznamnějším skladatelem symfonických baletů 19. století.

Milan Pospíšil